

RAZISKAVE BIOLOGIJE NOSNE JEZERKE
EPITHECA BIMACULATA (CHARPENTIER, 1825)
V SLOVENIJI (ANISOPTERA: CORDULIDAE)

KOORDINATOR PROJEKTA: Matjaž Bedjanič, Fram 117a, 2313 Fram, Tel.: 062/601 511, E-mail: matjaz.bedjanic@guest.arnes.si

UVOD: Še pred nekaj leti je veljala *Epitheca bimaculata* za eno najredkejših in najskrivnostnejših vrst v evropski favni kačjih pastirjev in tudi v Sloveniji do pred kratkim nismo vedeli o nosni jezerki pravzaprav nič. Povečano zanimanje za slovensko odonatno favno v začetku devetdesetih je obrodilo sadove tudi pri poznavanju vrste *Epitheca bimaculata*. Prvim najdbam so sledili novi podatki, tako da je bilo do leta 1994 v Sloveniji znanih 12 lokalitet, večinoma tudi s potrditvijo razvoja. Intenzivne favnistične raziskave smo nadaljevali v Ljubljanski kotlini in predvsem severovzhodni Sloveniji, kjer najde vrsta v številnih ribnikih, gramoznicah in drugih večjih sekundarnih vodnih biotopih ugodne pogoje za razvoj. Tako je za nosno jezerko v Sloveniji trenutno znanih 64 lokalitet, od tega dobro tretjino s potrditvijo razvoja. Mnogokrat omenjeno redkost, še posebej v srednji Evropi, gre nedvomno v veliki meri pripisati svojstveni biologiji te vrste, pri čemer mislimo predvsem na razmeroma kratko obdobje letanja (maj, junij), vedenje imagov ter zanimivo vedenje ličink. Le-te se namreč ob preobrazbi praviloma od vode oddaljijo kar več metrov, pri tem jih ne ovira niti cesta, njiva krompirja ali travnik in tako se nekatere odplazijo preko 20 metrov daleč ali splezajo v višino nekaj metrov...

OPIS PRELIMINARNIH RAZISKAV: V glinokopu Opekarne Pragersko v Pragerskem (SV Slovenija) smo na skupno 19 terenskih dnevih približno ocenili velikost populacije nosne jezerke ter analizirali potek preobrazbe in spolno strukturo populacije. Tako sta bila med 26.IV.1994 in 08.V.1994 zbrana skupno 502 leva, med 27.IV.1995 in 14.V.1995 pa 679 levov. Iz poteka preobrazbe je postalo razvidno, da se celotna populacija nosne jezerke *Epitheca bimaculata* preobrazi v približno dveh tednih, kar je značilno za t. i. spomladanske vrste. Začetek in trajanje preobrazbe sta vremensko pogojena. Analizirali smo tudi spolno razmerje med samci (48,01% - 1994; 47,28% - 1995) in samicami (51,99% - 1994; 52,72% - 1995), rezultati pa kažejo na rahlo prevlado samic v populaciji, kar se ujema s podatki iz literature. Glede na podatke o skupnem obsegu obale na izbrani lokaliteti in dolžini izbranih odsekov, lahko z veliko rezerve ocenimo velikost preobražene populacije v letih 1994 in 1995 na preko 1000 osebkov. Brez dvoma je pričujoča populacija med največjimi v Sloveniji in Evropi, skupaj z akumulacijskim jezerom Komarnik pri Lenartu (SV Slovenija), pa predstavlja glinokop Opekarne Pragersko eno najpomembnejših lokalitet za nosno jezerko v Evropi.

ODPRTA VPRAŠANJA: Pri nosni jezerki bi veljalo nadaljevati tako z favnističnimi raziskavami, kot z raziskavami biologije vrste. Zelo zanimivo bi bilo favnistični bolje obdelati okolico Celja, Belo krajino in nekaj akumulacij na Primorskem, še zlasti pa okolico Zagreba na Hrvaškem. Verjetno je tam vrsta še pogostejša kot v Sloveniji, natančni podatki pa žal manjkajo. Zanimive bi bile tudi raziskave velikosti populacij na nekaterih lokalitetah (npr. Pragersko, Komarnik), ugotavljanje ekoloških zahtev vrste, dolžine trajanja larvalnega razvoja, obnašanja ličink tik pred in med preobrazbo, opazovanja obnašanja samičk med odlaganjem jajc (morda s pomočjo videokamere) itd.. Skratka obilo odprtih vprašanj, ki vpijejo po razrešitvi. Do pomladi bo podrobneje razdelanih nekaj manjših projektov, ki bodo zaključeni v naslednjem letu in bodo primerni tudi za izdelavo seminarske ali raziskovalne naloge. Dodajmo še, da hkrati pripravljamo tudi kompletno odonatološko bibliografijo za nosno jezerko, ki že presega 140 naslovov. Za nadaljnje informacije in literaturo ter kakršnekoli nasvete navežite stike s koordinatorjem projekta.

***OPOMBA:** Tako projekt, ki se bo ukvarjal z vrsto *Somatochlora meridionalis*, kot tudi projekt za vrsto *Epitheca bimaculata* bosta mednarodno podkrepljena. Dr. Carlo Utzeri (Rim, Italija) in njegova skupina se aktivno posvečajo raziskavam biologije in taksonomije sredozemskega lesketnika in so z koordinatorjem projekta in nekaterimi drugimi odonatologi iz Slovenije v stalnem stiku. Omenimo še, da bo v naslednjih letih izšla monografija o evropskih predstavnikih družine Corduliidae, ki jo pripravlja znani odonatolog dr. Hansruedi Wildermuth iz Švice. Tudi z njim smo navezali sodelovanje in prepričani smo, da nam bo pomagal in da bodo tudi slovenske raziskave doprinesle majhen košček k boljšemu poznavanju družine lebduhov v Evropi.

CALOPTERYX SPLENDENS - KOMPLEKS **U JUGOISTOČNOJ EUROPI (INSECTA, ODONATA)**

VODITELJ PROJEKTA: Dr.sc. Matija Franković, Barutanski breg 30, 10000 Zagreb, Hrvatska; Tel.: 00 385 1 327 607; E-mail: mfrankov@duzo.tel.hr

OBRAZLOŽENJE TEME: Za vrlo varijabilni takson *Calopteryx splendens* opisan u početku kao jedna vrsta kasnije se pokazalo da predstavlja kompleks nekoliko više ili manje odvojenih taksona od kojih većina ima status podvrste. Želja odonatologa da unese reda u šarenilo njihovih oblika koji dolaze na terenu, kroz protekle godine ishodila je samo dodatnom zbrkom. Tome su posebice doprinijeli: (1) slab uvid u šire stanje problema varijabilnosti i njezine pravilnosti (posebice jugoistočne Europe odakle prodiere azijski i afrički genetički materijal) zbog nedostatka znanstvenih istraživanja ili slabe razmjene rezultata istih, (2) nerazumijevanje i/ili drugačiji pristup temeljnim zakonitostima sistematike, (3) želja istraživača da se istaknu opisivanjem novih podvrsta. Iako je u posljednje